

Στη συνέχεια παραθέτουμε το ψήφισμα του Συμποσίου και στην Αγγλική για ενημέρωση των υπευθύνων και των Συμβουλίων των διαφόρων Ενώσεων Ελληνικής Φιλοσοφίας του εξωτερικού, όπου κυκλοφορεί το περιοδικό μας:

«The times demand that the Societies of Greek Philosophy and philosophers in Greece, Cyprus and abroad come together for the purpose of promoting philosophy, and Greek philosophy in particular, in today's turbulent world.

Upon the occasion of the 2nd International Philosophy Symposium that has already taken place in Athens (May, 24-26, 1984) the participants of the Symposium unanimously support the speedy establishment of the International Association of Greek Philosophical Societies, with Athens as its seat and the Greek Philosophical Society as its nucleus of activities.

For this purpose the participants of this Symposium propose that the Greek Philosophical Society assume the appropriate initiative».

ΚΑΘΗΓ. Κ.Ι. ΒΟΥΔΟΥΡΗΣ

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΣΥΜΠΟΣΙΟ «ΘΕΟΦΙΛΟΣ ΚΑΪΡΗΣ»

Μέ την εύκαιρία της συμπλήρωσης, φέτος, διακοσίων χρόνων από τη γέννηση του Θεόφιλου Καΐρη, ενός από τους μεγαλύτερους στοχαστές της προεπαναστατικής αλλά και της μετεπαναστατικής περιόδου, οργανώθηκε στη γενέτειρά του, την Άνδρο, Πανελλήνιο Έπιστημονικό Συμπόσιο. Μετείχαν επιστήμονες — καθηγητές πανεπιστημίου, ερευνητές κ.ά. — από διάφορες περιοχές και πανεπιστημιακά κέντρα της χώρας μας καθώς και από τη Δανία και την Ολλανδία.

Οι εργασίες του Συμποσίου, που διήρκεσαν μεταξύ 6 και 9 Σεπτεμβρίου και διεξήχθησαν υπό την αιγίδα του Υπουργείου Πολιτισμού και Έπιστημών (φορέας: Κέντρο Νεοελληνικών Έρευνών του Ε.Ι.Ε.), χωρίστηκαν σε 3 μεγάλες θεματικές ενότητες: Φιλοσοφία - Έπιστήμες, Παιδεία, Θρησκεία. Συνολικά παρουσιάστηκαν 25 ανακοινώσεις που, τις περισσότερες, τις χαρακτήρισε, κατά γενική ομολογία, ή πρωτοτυπία και τό ερευνητικό πάθος, ή προσπάθεια να διευρευνηθεί σε βάθος ή σκέψη, φιλοσοφική και επιστημονική, του Θεόφιλου Καΐρη, όπως επίσης και ή εκπαιδευτική του δραστηριότητα, ή συμβολή του στον Άγώνα για την ανεξαρτησία, έθνική και κοινωνική.

Μιά άπλη παράθεση των τίτλων των ανακοινώσεων αρκεί για να αντιληφθεί κανείς την έκταση αλλά και τό βάθος του προβληματισμού του Συμποσίου. Μετά τις προσφωνήσεις και την επίσημη έναρξη των εργασιών από τη νομάρχη Κυκλάδων κ. Έλισάβετ Παπαζώη, ο καθηγητής του Πανεπιστημίου Ίωαννίνων κ. Βασίλης Κύρκος παρουσίασε την εισαγωγική όμιλία: «Έννοια και περιεχόμενο της φιλοσοφίας κατά τόν Θεόφιλο Καΐρη», στην όποία ανέλυσε τά κυριότερα προβλήματα της καϊρικής σκέψης, προσφέροντας μιά βάση για περαιτέρω προβληματισμούς. Στη φιλοσοφική - επιστημονική σκέψη του Θεόφιλου Καΐρη, στις επιδράσεις που δέχτηκε από τη σκέψη του εύρωπαϊκού Διαφωτισμού, αναφέρθηκαν και οι ανακοινώσεις: «Οι απόψεις του Θ.Κ. για τη φιλοσοφία και τις προϋποθέσεις ανάπτυξής της στην Ελλάδα» (Ν. Χρόνης), «Μία κριτική της κριτικής του Καλλιγᾶ για δύο έργα του Θ.Κ.» (Ν. Ψημμένος), «Η φυσική σκέψη του Θ.Κ. και ή εύρωπαϊκή φυσική σκέψη του καιρού μας. Η υπόθεση του ένύλου» (Γιάννης Καρᾶς), «Ένα χειρόγραφο φυσικής και άστρονομίας μαθητή του Θ.Κ.» (Λεων. Καραπιέρης), «Η φυσική του Θ.Κ.» (Βασίλης Παπᾶς) και «Δωδεκανησιακά χειρόγραφα μαθητών του Θ.Κ.» (Άγ. Τσελίκας). Στο εκπαιδευτικό έργο, αλλά και στις αντιλήψεις του Θεόφ. Καΐρη

για τὰ προβλήματα τῆς παιδείας, στίς προσπάθειές του γιά τή θεμελίωση τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ ἔργου πάνω σέ στέρεες ἐπιστημονικές ἀρχές, ἀναφέρθηκαν οἱ ἀνακοινώσεις: «Ἐπί τῆν ἐκπαιδευτική προσπάθεια στή δίωξη τοῦ Θ.Κ.» (Φαν. Βῶρος), «Ἡ παιδαγωγική τοῦ Θ.Κ.» (Στρατής Πέτρου), «Ἡ ἀνασύσταση τοῦ Γυμνασίου Χίου (1839) καί τὰ καίρικὰ» (Στ. Φασουλᾶκης), ἐνῶ οἱ: Βασίλης Σφυρόερας [«Ὁ Καίρης καί ἡ Ἐπανάσταση τοῦ 1821»] Μαρία Μαντουβάλλου [«Καίρης-Μακρυγιάννης»] Γιώργος Δαρδανός [Καίρης — Μπαλλῆς], ὁ Λάρς Νόργκασαρντ (Δανία) [«Ὁ Θ.Κ. στή Δανία»] καί Β.Ι. Σλότ (Ὁλλανδία) [«Ὁ Ὁλλανδός πρόξενος στήν Ἀθήνα γιά τόν Θ.Κ.»] μίλησαν γιά τόν ἀγωνιστή Καίρη καί τό ρόλο του στήν Ἐπανάσταση τοῦ '21. Ὁ Δημ. Πολέμης παρουσίασε τὰ προβλήματα πού θέτει ἡ ἔκδοση τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Θ.Κ., πού προετοιμάζει γιά ἔκδοση.

Ὅπως ἦταν ἐπόμενο, ἰδιαίτερα ἀπασχόλησαν τό Συμπόσιο οἱ ἀντιλήψεις τοῦ Θεόφ. Καίρη γύρω ἀπό τὰ προβλήματα τῆς χριστιανικῆς θρησκείας ὅπως καί ἡ στάση του ἀπέναντι στήν Ἐκκλησία (καί τό ἀντίθετο). Ἀναφέρουμε τίς ἀνακοινώσεις: «Τό λατρεϊακό σύστημα τοῦ Θ.Κ.: ἡ πρακτική τοῦ θεοσεβισμού» (Γ. Μεταλληνός), «Ὁ καίρικὸς μυστικισμός» (Βασ. Πανούσης), «Ἡ πορεία τῆς ἑοσέβειας ἀπό τόν Κ.Μ. Κούμα στόν Θ.Κ.» (Ρωξ. Ἀργυροπούλου), «Τό πολιτικό καί θρησκευτικό κλίμα τῆς ἐποχῆς τοῦ Θ.Κ.» (Χ. Μίκογλου), «Τρεῖς ἀναφορές τοῦ ἐπάρχου Ἄνδρου γιά τόν Θ.Κ.» (Ἐλ. Κούκου), «Δύο πατριαρχικά σιγγίλια γιά τόν Θ.Κ. καί τούς μαθητές του» (Ἰω. Ἀναστασίου), «Περιπέτειες τοῦ Θ.Κ. κατά τήν ἐπίσκεψή του στήν Κωνσταντινούπολη τό 1842» (Γ. Τουσίμης), «Ὁ Θ.Κ. ἱεροεξεταζόμενος — μιά δραματική μορφή» (Κ.Ν. Πετρόπουλος) καί «Θηραϊκά ἔγγραφα γιά τόν περιορισμό τοῦ Θ.Κ. στή μονή Προφήτη Ἡλία στή Θήρα» (Ματθ. Μηνδρινός).

Πέραν ὁμως ἀπό τήν πλούσια αὐτή προβληματική τῶν ἀνακοινώσεων, αὐτό πού ἰδιαίτερα πρέπει νά ὑπογραμμιστεῖ εἶναι ὁ πλατύς δημιουργικός διάλογος, ὁ ἔντονος προβληματισμός πού χαρακτήρισε τίς συζητήσεις πού διεξήχθησαν μέ τή συμμετοχή πολλῶν ἀπό τούς μετέχοντες (γύρω στούς 150 παρακολουθοῦσαν καθημερινά τίς ἐργασίες) γεγονός πού συνέβαλε σέ μεγάλο βαθμό στό νά γίνει πιό χυμώδης καί πιό γόνιμη ἡ προσπάθεια ἀξιολόγησης τοῦ ἔργου τοῦ μεγάλου αὐτοῦ νεοέλληνα στοχαστοῦ.

Συγκρατῶ ἐπίσης, μεταξύ τῶν σημαντικότερων προτάσεων πού ἔγιναν κατά τίς συζητήσεις, τήν ἰδέα γιά τήν ἔκδοση τῶν μέχρι σήμερα ἀνέκδοτων ἔργων του καί σάν πρώτη φάση τόν ἐντοπισμό καί τή λεπτομερή καταλογογράφηση τῶν χειρογράφων του, πού ἤδη ἀνέλαβαν νά πραγματοποιήσουν οἱ ἱστορικοί Γιάννης Καρᾶς καί Ἀγαμέμνων Τσελίκας.

Γενικότερα σημειῶνω, σάν μιά βασική κατάκτηση τοῦ Συμποσίου, σχετικά μέ τήν ἐρευνα τῆς καίρικῆς σκέψης, τό γεγονός ὅτι μέ τήν εὐκαιρία αὐτή ὀρισμένες βεβαιότητες ἐνισχύθηκαν, ἐνῶ παράλληλα ἡ σφαῖρα τῶν ἐρωτημάτων γύρω ἀπό τό ἔργο καί κυρίως τή σκέψη, φιλοσοφική καί ἐπιστημονική, τοῦ Θεόφιλου Καίρη, ἀσφαλῶς διευρύνθηκε. Στό Συμπόσιο αὐτό ἡ ἱστορική μνήμη δέ λειτούργησε μονοσήμαντα, ἀλλά πρὸς ὅλες τίς κατευθύνσεις πρὸς τίς ὁποῖες στράφηκε ἡ σκέψη τοῦ Θεόφικου Καίρη καί μέ τήν προσεκτική καί ἐπίμονη μελέτη, μέ πάθος ἐρευνητικό, τῶν πηγῶν πού τροφοδότησαν τό λογισμό του, ἔγινε μιά σοβαρή προσπάθεια τοποθέτησης τοῦ ἀνθρώπου μέσα στά γενικότερα πνευματικοπολιτικά πλαίσια τοῦ καιροῦ του.